

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Digging holes abroad. An ethnography of Dutch archaeological research projects abroad.

Linde, S.J. van der

Citation

Linde, S. J. van der. (2012, December 18). *Digging holes abroad. An ethnography of Dutch archaeological research projects abroad*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/20406>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/20406>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/20406> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Linde, Sjoerd Jaap van der

Title: Digging holes abroad. An ethnography of Dutch archaeological research projects abroad

Issue Date: 2012-12-18

Gaten Graven in het Buitenland: een Etnografie van Nederlandse Archeologische Onderzoeksprojecten in het Buitenland

SAMENVATTING

In de voorbije decennia heeft de westerse archeologie zich steeds meer aangepast aan de interesses en behoeften van anderen in de maatschappij, in het bijzonder wat betreft archeologisch onderzoek, erfgoedbeheer en samenwerking. De wijze waarop wij omgaan met de ideeën en waarden van anderen bij de interpretatie van en het onderzoek naar archeologische resten, de wijze waarop wij onze archeologische verhalen en praktijken integreren met andere vereisten in het erfgoedveld en met processen in het erfgoedbeheer, en de wijze waarop wij omgaan met verschillen in machtsverhoudingen binnen deze processen, leiden alle tot uitdagingen wanneer we ‘gaten graven in het buitenland’. Echter, het huidige beleid, de methodologie en de academische kritiek doen vaak geen recht aan de complexe relatie tussen projectbeleid, discours en praktijk. Daarnaast concentreert men zich vaak op de (overigens uitermate belangrijke) kwestie van het betrekken van de oorspronkelijke bewoning in postkoloniale context, en minder op de motivaties, wensen en waarden van ‘lokale gemeenschappen’ en/of een bredere verscheidenheid aan *stakeholders* in wereldwijde, nationale of regionale context. Daarom besteedt dit proefschrift enerzijds meer aandacht aan de analyse van de onderliggende processen op basis waarvan archeologische onderzoeksprojecten in het buitenland worden ontwikkeld, onderhandeld en geïmplementeerd, en anderzijds aan de impact van de vertegenwoordiging en sociale positie van archeologen en andere actoren op de resultaten van een project.

Deze studie heeft een etnografische benadering toegepast die het mogelijk maakt te onderzoeken hoe archeologische onderzoeksprojecten in het buitenland in hun sociale context hun werking vinden. Dit is gedaan door de archeologische onderzoekspraktijken van de Faculteit der Archeologie van de Universiteit Leiden te beschouwen als een te onderzoeken ‘cultuur’, in het bijzonder door middel van het onderzoeken van twee *case studies*: het *Deir Alla Joint Archaeological Project* in het Hashemite Koninkrijk in Jordanië (met aanvullend onderzoek op Tell Balata op de Palestijnse Westoever) en het *Santa Barbara Project* op Curaçao. Deze *case studies* combineerden veldwerk, participierend observeren, semi-gestructureerde en open interviews en document analyse.

Binnen deze etnografie zijn onderzoeksprojecten benaderd als netwerken van actoren, waarden, beleid en discours die zijn gecentreerd rond een voorstelling van ‘erfgoed’-sites als multi-vocale, multi-temporele, multi-ruimtelijke en omstreden sites van kennis, praktijk en macht. Door het toepassen van een ‘praktijk-perspectief’ op projectbeleid-discoursen, heeft dit onderzoek zich gericht op de wijze waarop onderlinge relaties tussen actoren en discoursen ten op zichten van verschillende sites werden gecreëerd op meerdere plaatsen en door de tijd heen. Het concept van ‘waarde’ is hierbij toegepast als een centraal analytisch instrument dat de intenties, verlangens en motivaties van actoren met betrekking tot archeologisch onderzoek, erfgoed, en samenwerkingsprojecten illustreert. Bij elkaar genomen zijn met deze etnografische benadering drie specifieke onderzoeksvragen onderzocht; 1) Wat zijn de waarden en discoursen van de actoren in archeologisch projectbeleid met betrekking tot onderzoek, erfgoedbeheer en samenwerking?, 2) Hoe onderhandelen archeologische actoren over deze waarden en discoursen in relatie tot die van anderen in de buitenlandse samenleving?, en 3) Wat is de invloed van dit proces van beleids-onderhandeling op de projectresultaten?

Deze studie heeft vastgesteld dat er een dominant archeologisch discours bestaat binnen het huidige beleid en de praktijken van de twee *case studies*. Dit 'geautoriseerde' archeologie-discours plaatst expertwaarden, kennis van een universeel belangrijk verleden, en objectief wetenschappelijke veldonderzoek boven alternatieve waarden bij het onderzoek en/of het beheren van een archeologische site in een samenwerkingsproject. Het is hierbij belangrijk te benadrukken dat het discours, zoals bestaand in het projectbeleid van beide *case studies*, ook expliciete voornemens omvatte met betrekking tot het verbeteren van de maatschappelijke waarde van onderzoek, erfgoed en samenwerking. Echter, deze beleidsvoornemens waren niet altijd in overeenstemming met de waarden en discoursen van de andere actoren in de buitenlandse sociale context, aangezien ze contrasteerden met de opvatting dat de waarde van sites met materiële resten van het verleden ligt in de hedendaagse identificaties en toepassingen. Voor sommigen waren materiële resten geen 'wetenschappelijke gegevens', maar eerder iemands 'erfgoed'. Voor anderen waren sites met materiële resten een last bij projectontwikkeling, een bron van inkomsten, een toeristische troef, een educatief hulpmiddel, een kans voor capaciteitsopbouw, of gewoon een plek om familiepicknicks te houden. Toch werden de wetenschappelijke en archeologische waarden van onderzoek, erfgoedbeheer en samenwerking boven andere waarden gesteld door middel van projectonderhandeling en processen rond de uitvoering van beleid. Dit komt mede doordat de beleidsdoelstellingen van de twee projecten de ruimte boden voor de vorming van sterke, tijdelijke allianties met andere partners in de samenleving – ook zonder noodzakelijkerwijs dezelfde waarden en discoursen met betrekking tot onderzoek, erfgoedbeheer en samenwerking te delen. Het gebruik van zeer gecondenseerde conceptualisaties, zoals '*capacity building*', 'maatschappelijke betrokkenheid', 'erfgoed', 'samenwerking' en / of 'algemeen nut', vergemakkelijkte dit. De succesvolle translatie van waarden werd daarbij beïnvloed door het discours, de persoonlijke achtergrond en *agency* van individuele actoren, alsook door hun behoefte voor het behouden van institutionele, politieke en financiële steun. Ook wereldwijde toegang tot potentiële financiële middelen voor archeologisch onderzoek speelden een belangrijke rol in de vorming van projectnetwerken en inherente machtsrelaties tussen actoren.

Uiteindelijk zijn de projecten er (nog) niet volledig in geslaagd een aantal beleidsdoelstellingen en intenties met betrekking tot de maatschappelijke waarde van archeologie te realiseren, zoals site behoud, site interpretatie en presentatie, de oprichting van lokale musea, capaciteitsversterking van lokale instellingen, en/of het creëren van educatieve en sociaal-economische voordelen voor de gastgemeenschappen. Daarnaast heeft deze studie vastgesteld dat lokale partners soms uitgesloten waren van projectnetwerken en -voordelen. Dit leidde niet alleen tot het idee dat de meeste van de voordelen van het archeologisch onderzoek in het buitenland waren gericht op (Nederlandse) archeologische onderzoekers en academische instellingen, maar ook tot frictie tussen de partners – met name geuit in nogal drastisch verschillende percepties van succes en falen van 'samenwerkingsprojecten'.

Samenvattend kan gesteld worden dat de ongelijke verdeling van projectvoordelen voor archeologische academische instellingen, alsmede de uitsluiting van een aantal lokale partners, een (vaak onbedoeld) resultaat is geweest van een proces waarin het projectbeleid, de discoursen en actor-*agencies* samen hebben bijgedragen aan de prioritering van archeologische en wetenschappelijke waarden, alsmede aan de toekenning van expertise en eigendom aan archeologische actoren. Als zodanig lijken kritieken en representaties die de sociale impact van archeologische praktijken in het buitenland beschouwen als uitsluitend het gevolg van of (Nederlands) projectbeleid, of van (westerse) discoursen, of van de motivaties van (archeologische) actoren, te kort te schieten in hun uitleg.

Uiteindelijk spelen archeologische academici niet alleen een belangrijke rol in het onderzoek en de verkenning van het verleden, maar ook in de manier waarop archeologische samenwerkingsprojecten

worden geïntegreerd met bredere erfgoedvraagstukken en sociaal-politieke en economische aspecten. Dit is omdat zij vaak, of ze het nu leuk vinden of niet, worden geplaatst in de positie van 'poortwachter' van het verleden, waarbij zij de expertise en de bevoegdheid toegekend krijgen om beslissingen te nemen rond beheersaspecten van archeologische overblijfselen die een belangrijke invloed hebben op de behoeften en waarden van anderen in de samenleving. Daar uit volgt dat archeologen moeten aanvaarden dat materiële overblijfselen van het verleden niet uitsluitend een onderzoeksmogelijkheid bieden, en dat ze zich niet langer kunnen verschuilen achter een notie van archeologisch onderzoek als een neutrale activiteit die vrij is van politieke en sociale verantwoordelijkheden. De discipline moet daarnaast proberen de waarden en discoursen van de huidige financiering en institutionele kaders te verbreden, zodat ze beter geschikt zijn voor de uitvoering, financiering en evaluatie van institutionele samenwerkingsverbanden op de lange termijn, waarin het behoud, de presentatie en de elementen van capaciteitsopbouw worden gezien als een fundamenteel onderdeel van archeologische handelingen in het buitenland, en niet als een goedbedoelde bijzaak.

In dit licht kunnen etnografieën van de archeologische praktijk in de toekomst een fundamentele rol spelen. Wanneer een zelfreflecterende, etnografische benadering vanaf het begin wordt toegepast op de wijze waarop archeologische onderzoeksprojecten worden ontwikkeld, onderhandeld en geïmplementeerd, kan deze niet alleen licht werpen op de daadwerkelijke processen die ten grondslag liggen aan het resultaat van buitenlandse archeologische praktijken, maar kan deze ook een bijdrage leveren aan het actief bewerkstelligen van *stakeholder* participatie door een stem te geven aan hun waarden en wensen met betrekking tot archeologische en erfgoedbeheerprocessen. Het integreren van archeologisch onderzoek met een op waarden gebaseerde erfgoedbeheer-benadering en met een continue etnografische analyse, kan als zodanig bijdragen aan eerlijkere, meer ethische en lokaal duurzamere samenwerkingspraktijken, die niet alleen wetenschappelijk maar ook sociaal relevant zijn.

